

Nr 675

Av herrar Persson i Heden och Wahrendorff, *angående vissa rätts- och ersättningsfrågor för markägare.*

(Lika lydande med motion nr 550 i Första kammaren)

Sverige är tillsammans med Finland och Norge de enda länder i Europa där rättsordningen med säkerhet erkänner en s. k. allemansrätt. Denna bereder allmänheten rätt att utan tillstånd från markägaren beträda dennes mark, som inte är tomt och inte kan antas ta skada av att den beträdes. Allemansrätten ger t. o. m. rätt för envar att gå in på inhägnad sådan mark. Denna långtgående befogenhet är en produkt av en rent sedvanerättslig utveckling och har som bekant icke något omedelbart stöd i positiv lag. Även om allmänhetens befogenheter är i viss mån oklara på grund av det sistnämnda förhållandet, råder där fullkomlig enighet om allmänhetens färdselrätt på annans mark. Med det sagda syftar vi icke blott på uppfattningen bland jurister utan än mera på det förhållandet, att markägarna icke heller bestritt färdselrättens existens. Det torde i själva verket förhålla sig så, att den icke kunnat sedvanerättsligt utveckla sig om inte markägarna tolererat den.

Allmänheten har således i vårt land oerhörda arealer till sitt förfogande för friluftsliv och för fritidssysslor. Det synes oss därför överflödigt att man, som 1960 års naturvårdsutredning gjort, föreslår att det allmänna skall genom inlösenförpliktande åtgärder i mycket stor omfattning säkerställa denna allmänhetens möjlighet. Detta förslag kan icke innebära annat än att det allmänna nödgas investera för ändamål som redan till stor del är uppfyllt. Under alla förhållanden synes det oss logiskt riktigare att man först utreder allemansrättens omfattning och innebörd, ty först därefter vet man i vad mån denna behöver kompletteras genom det allmännas ingripanden. I dagens läge är behovet härav oemotsägligt endast i fråga om de tyngst belastade platserna, såsom badställen på enskild mark, campingplatser på sådan mark o. s. v. Här måste emellertid förmodligen det allmännas och markägarens intressen i mycket hög grad sammanfalla. Om det allmänna önskar säkerställa allmänhetens utnyttjandemöjligheter, torde nämligen markägarna ha ett starkt intresse av att få rättsfrågorna och ersättningsfrågorna med anledning av marksplitaget reglerade.

Uppfattningen att naturvårdsutredningen gått händelserna i förväg med sitt förslag att det allmänna skall kunna överföra betydande arealer till allmän disposition stärkes vid ett studium av utredningens redovisade material. Detta utgöres på denna punkt huvudsakligen av en rundfråga till

länsstyrelserna, vilka till övervägande delen redovisar ett mycket svalt intresse om ens något för ingripanden av detta slag.

Naturvårdsutredningens arbete har bedrivits utan att markägarna varit företrädna. Detta har av allt att döma inverkat på resultatet på det sättet, att det i alltför ringa grad redovisar de negativa erfarenheterna av allmänhetens umgänge med naturen. Vi syftar nu inte till någon svartmålning av detta. Vi vill emellertid stryka under att denna fråga i förvånansvärt ringa grad påverkat utredningens förslag. Det förhåller sig nämligen enligt markägarefarenhet så, att det stora flertalet »gäster» visar respekt för naturen och dess värden och även för markägarens berättigade intressen men att det mindretal, som inte gör det, ställer till skada och besvär i relativt sett alltför stor omfattning. På grund av utredningens här ensidiga sammansättning har det förhållandet förbigåtts. Utredningens förslag har därför kommit att bli mera ett förslag till friluftslagstiftning än till naturskyddslag eller naturvårdslag. Förslaget förfelar härigenom enligt vår uppfattning sitt huvudsyfte som måste vara att skapa ett skydd för naturen utan att därigenom onödigt begränsa allmänhetens fritidsmöjligheter. Den uppgift som utredningen främst satt sig före att lösa torde rätteligen höra hemma hos den senare tillsatta utredningen rörande fritidsområden m. m.

Vi ser oss emellertid tvungna hävda, att utredningen blivit mindre lyckligt bedriven inte bara sakligt utan även psykologiskt. Den har nämligen i utformningen av de ersättningsregler som kan komma i fråga vid naturreservatsförordnanden o. d. och än mer vid avslag av täktdispenser, inte bara anknutit till strandlagens och byggnadslagens mot ägarintresset kärva principer. Utredningen har också ytterligare knäppt in på det i dessa lagar medgivna ersättningsutrymmet. Detta måste betecknas som högst olyckligt även om man bortser från de renodlat ekonomiska synpunkterna. Naturvården bör vara och måste vara en angelägenhet som har helhjärtat stöd från markägarna. Den kan inte bedrivas med utsikt till framgång om markägarna känner naturvårdarnas förslag och rekommendationer som intrång i markägarens berättigade intressen. Naturvårdsutredningens förslag förverkar emellertid genom de nästan utmanande snäva ersättningsreglerna markägarnas goda vilja.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att vid prövning av naturvårdsutredningens betänkande förslag måtte utarbetas till en tillfredsställande lösning av rätts- och ersättningsfrågorna för markägarna i enlighet med motionens syfte.

Stockholm den 26 januari 1963

Arne Persson

i Heden

Harry Wahrendorff